

کودک همسری

بررسی فقهی، حقوقی و سنجش امکان تجریم

کمیل آزادی

مجلس شورای اسلامی ایران

سرشناسه	: آزادی، کمیل، ۱۳۷۳
عنوان و نام پدیدآور	: کودک همسری، بررسی فقهی، حقوقی و سنجش امکان
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۰ ص.
شابک	: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۳۳۱ - ۰۰۸ - ۱
وضعیت فو-ست نویسی	: فیفا.
موضوع	: ازدواج کودکان- قوانین و مقررات- ایران
مرعوع	: Child marriage- Law and Legistion- Iran
موضوع	: سن ازدواج (فقه)- قوانین و مقررات
موضوع	: Marriage age (Islamic Law)- Law and Legistion
رده‌بندی کنگره	: KMH ۵۴۲
رده‌بندی دیویی	: ۳۴۶ / ۵۵۰۱۶
شماره کتابخانه ملی	: ۶۱ / ۳۹۲

کودک همسری

بررسی فقهی، حقوقی و سنجش امکان تجریم

مؤلف: کمیل آزادی

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۳۹۹

چاپ صدف: ۵۰۰ نسخه

۳۹۰۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان وحید نظری

نرسیده به خیابان منیری جاوید، پلاک ۱۰۵، واحد ۳ تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

ایمیل: Arvannashr@yahoo.com وبسایت: www.Arvannashr.ir

فهرست مطالب

۱۳	 مقدمه
۲۱	 بخش اول: کلیات
۲۱	 فصل اول: تعاریف و مفهومی ازگان کلیدی
۲۲	 مبحث نخست: چیستی مفهوم کودک بلوغ
۲۲	 گفتار نخست: تعریف کودک
۲۴	 الف) تعریف کودک از منظر فقهی
۲۵	 ب) چیستی کودک از نگاه قانون
۲۶	 ج) مفهوم کودک از دیدگاه کنوانسیون حقوق کودک
۲۷	 گفتار دوم: تعریف بلوغ
۲۹	 الف) مفهوم بلوغ از منظر لغوی و اصطلاحی
۳۱	 ب) بلوغ در قرآن و روایات
۳۱	 ۱- بلوغ حَلَم
۳۱	 ۲- بلوغ نکاح
۳۳	 ۳- بلوغ اشد
۳۶	 ج) بلوغ از منظر قانون مدنی و جزایی
۳۶	 مبحث دوم: چیستی ازدواج زود هنگام

۳۶	گفتار نخست: چیستی نکاح
۳۸	الف) نکاح از منظر لغوی و اصطلاحی
۳۹	ب) نکاح از منظر قانون
۴۰	گفتار دوم: شناخت مفهوم ازدواج زود هنگام
۴۱	فصل دوم: ارکان و شرایط قانونی برای صحت نکاح
۴۱	مبحث اول: شرایط عمومی صحت عقود
۴۳	گفتار نخست: شرایط اساسی صحت عقود و معاملات
۴۴	الف) قصد طرفین و رضای آنها
۴۵	ب) اهلیت طرفین
۴۶	ج) معین بودن مورد معامله
۴۷	د) مشروعیت جهت معامله
۴۸	گفتار دوم: کاربست شرایط اساسی صحت عقود در عقد نکاح
۵۰	مبحث دوم: ارکان خاص صحت عقد نکاح
۵۱	گفتار نخست: شرایط صحت نکاح
۵۱	الف) اختلاف جنس
۵۱	ب) قصد و رضا
۵۲	ج) اهلیت
۵۲	د) اجازه دولت برای ازدواج با بیگانگان
۵۳	گفتار دوم: موانع نکاح
۵۳	الف) قرابت
۵۳	ب) داشتن شوهر و یا در عده بودن زن
۵۴	ج) لعان
۵۵	د) لواط
۵۵	ه) مطلقه بودن به سه و نه طلاق
۵۵	و) کفر
۵۵	ز) استیفاء عدد

۵۶	 (ج) احرام
۵۶	 فصل سوم: ازدواج زودهنگام کودکان از منظر فقه اسلامی و
۵۷	 مبحث اول: دیدگاه های مختلف نسبت به نکاح اطفال
۵۹	 گفتار نخست: نکاح اطفال از منظر روایات و نظریات فقها در خصوص آن
۶۰	 (الف) اجماع
۶۱	 (ب) اخبار و روایات
۶۱	 ۱. صحیح عبدالله بن صلت
۶۱	 ۲. صحیح علی بن یقطين
۶۲	 ۳. صحیح محمد بن مسلم
۶۲	 ۴. صحیح یحییٰ بن کثیر
۶۵	 گفتار دوم: لزوم پیمان فقه و توجه به مقتضیات روز
۶۷	 (الف) مقتضیات زمان و مکان در فقه
۷۰	 ۱- اجتهاد و فقه سنتی محض
۷۴	 ۲- اجتهاد و فقه پویای محض
۷۵	 ۳- اجتهاد و فقه سنتی - پویا
۷۷	 (ب) فطرت ثابت و سیال انسان نیازمند شریعت ثابت و متغیر
۸۴	 ۱- معیارهای ثابت و غیرقابل تغییر شریعت
۸۵	 ۲- معیارهای متغیر و انعطاف پذیر شریعت
۸۵	 ۱- ۲ تغییر موضوعات احکام
۸۶	 ۲- ۲ تغییر ارزش ها
۸۷	 ۳- ۲ عرفی بودن موضوع حکم
۸۷	 ۲- ۴ کلی بودن قواعد
۸۸	 ۲- ۵ حالات مکلف
۸۹	 ۲- ۶ احکام ولایی یا حکومتی
۹۰	 ۲- ۷ اولویت در امتثال و فرمانبرداری
۹۰	 ۲- ۸ جهت صدور نصوص

- ۹۱-۹۲ تفاوت در برداشت‌ها ۹۱
- مبحث دوم: چالش‌های ازدواج زودهنگام ۹۲
- گفتار نخست: چالش‌های حقوقی پیش روی ازدواج کودکان ۹۲
- الف) مخدوش بودن شرایط صحت عقد ۹۴
- ب) نکاح منقطع اطفال ۹۹
- ج) دست‌نهی مفهوم مصلحت ۱۰۲
- د) مصلحت عمومی و مصلحت فردی ۱۰۷
- ۲- مفهوم مصلحت در ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی ۱۰۸
- ۳- تعارض منفعت عقل و تشخیص مصلحت توسط ولی ۱۰۹
- د) ولایت قهری ۱۱۰
- ۱- مفهوم و اقسام ولایت ۱۱۱
- ۱-۱ ولایت قهری ۱۱۲
- ۱-۲ ولایت به وصایت ۱۱۲
- ۱-۳ ولایت حاکم ۱۱۴
- ۲- خانواده هسته‌ای و خانواده گسترده (پدرسالار) ۱۱۴
- ۱-۲ خانواده هسته‌ای ۱۱۷
- ۲-۲ خانواده گسترده (پدرسالار) ۱۱۸
- ۳- تاریخچه ولایت قهری ۱۲۰
- ۴- لزوم تحدید دایره شمول ولایت قهری ۱۲۰
- گفتار دوم: نکاح اطفال و پیامدهای اجتماعی آن ۱۲۱
- الف) عوامل تأثیرگذار بر ازدواج زودهنگام ۱۲۲
- ۱- فقر و مشکلات اقتصادی ۱۲۲
- ۲- اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر ۱۲۳
- ۳- پایین بودن سطح تحصیلات والدین ۱۲۳
- ۴- سنت و فرهنگ حل و فصل اختلافات خانوادگی و قبیله‌ای ۱۲۳
- ۵- تأثیر باورهای مذهبی و گرامیداشت کرامت خانواده ۱۲۴

- ب) پیامدهای اجتماعی نکاح اطفال ۱۲۵
- گفتار سوم: تأثیر ازدواج زود هنگام بر بهداشت و سلامت کودکان ۱۲۶
- الف) آسیب‌های ازدواج زود هنگام بر سلامت فردی ۱۲۶
- ب) حمایت قانونگذار از سلامت افراد ۱۲۹
- ۱- ماده ۵۰ قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱ ۱۳۲
- ۲- ماده ۶۶۰، ۷۰۶ و ۷۰۷ قانون مجازات اسلامی ۱۳۳
- بخش دوم: مبانی جرم انگاری، سنجش امکان تجریم و تبیین ۱۳۷
- فصل ۱: تحلیل مبانی جرم انگاری و امکان‌سنجی تجریم ۱۴۰
- مبحث اول: عنوان مجرمیت ۱۴۲
- گفتار نخست: بررسی حقوق و اصول محدود کننده ی جرم انگاری ۱۴۲
- گفتار دوم: تحلیل عوامل مجرمیت ۱۴۵
- الف) علل موجهه جرم انگاری نکاح اطفال از منظر حقوقی ۱۴۶
- ب) علل موجهه جرم انگاری نکاح اطفال از منظر اجتماعی ۱۴۷
- ج) علل موجهه جرم انگاری نکاح اطفال از منظر بهداشتی ۱۴۸
- د) توجیه تجریم تزویج صغار از منظر آراء فقهی ۱۴۹
- ه) موجه بودن جرم انگاری ازدواج کودکان در پرتو اساساد بین‌المللی ۱۵۱
- مبحث دوم: بررسی نقش ابزار تقنینی در جرم انگاری ازدواج کودکان ۱۵۴
- گفتار نخست: تأثیر ابزار تقنینی غیر کیفری در بازداشتن افراد از ازدواج ۱۵۶
- گفتار دوم: تحلیل تأثیر مداخله ی ابزار کیفری در جلوگیری از نکاح اطفال ۱۵۷
- الف) ابزار کیفری موجود در قوانین کنونی کشور ۱۵۹
- ب) بهره گیری از حقوق مورد حمایت قوانین جزایی در جرم انگاری نکاح اطفال ۱۶۱
- ج) امکان سنجی تلقی کودک همسری به عنوان مصداق کودک آزاری ۱۶۲
- ۱- پیشینه و چیستی کودک آزاری ۱۶۳
- ۱- ۱- پیشینه کودک آزاری ۱۶۳
- ۱- ۲- چیستی کودک آزاری ۱۶۵
- ۲- انواع کودک آزاری ۱۶۶

- ۱-۲- آزار جسمی ۱۶۶
- ۲- ۲ آزار جنسی ۱۶۷
- ۲- ۳ آزار روانی یا عاطفی ۱۶۷
- ۳- کودک همسری به مثابه کودک آزاری ۱۶۸
- د) امکان سنجی بروز خشونت جنسی در پدیده کودک همسری ۱۷۰
- ه) کودک همسری در تقابل با آزادی اشخاص ۱۷۷
- عمل دوم: بررسی طرق پیشگیری از نکاح اطفال ۱۸۲
- مبحث اول: پیشگیری از نکاح اطفال به مثابه‌ی یک پدیده نابهنجار ۱۸۳
- گفتار نخست: پیشگیری تقنینی غیرکیفری از پدیده کودک همسری ۱۸۵
- گفتار دوم: پیشگیری غیرکیفری در نکاح اطفال در قالب وضع قوانین بازدارنده کیفری ۱۸۶
- مبحث دوم: تبیین و تعیین سایر غیرتقنینی پیشگیرانه و نهادهای متولی در ۱۸۷
- گفتار نخست: ظرفیت شناسایی نهادهای متولی در جهت پیشگیری از ۱۸۸
- الف- سازمان‌ها و نهادهای ناگمت ۱۸۹
- ب- تشکل‌های مردم نهاد ۱۹۲
- گفتار دوم: برنامه‌ها و تدابیر بومی شده در راستای ازدواج زودهنگام کودکان ۱۹۳
- نتیجه‌گیری ۱۹۴
- پیشنهادهای ۱۹۹
- منابع ۲۰۵

مقدمه

نجاح اطفال به پدیده‌ای گفته می‌شود که یکی از طرفین آن، طفل است. به بیان مواد قانون مدنی و قانون مجازات اسلامی طفل به شخصی اطلاق می‌شود که نابالغ است. امکان‌سنجی تجریم پدیده کودک همسری موضوعی است چند بُعدی که علاوه بر مشکلات حقوقی این نوع نکاح، مسائل و آسیب‌های اجتماعی و بهداشتی، آن را در بر می‌گیرد. به بیان دیگر برای سنجش امکان تجریم ازدواج کودکان باید نقش و تاثیر ابزارهای واکنشی نسبت به پدیده نامطلوب را بررسی نمود.

کودک همسری به علل متعدد اجتماعی، بهداشتی و همچنین به علت سلب آزادی اراده و فقدان قصد کودک مبنی بر انعقاد نکاح محتاج بهره‌گیری توأمان از ابزارهای حقوقی غیرکیفری و کیفری می‌باشد. سلب آزادی اراده طفل، سلب حق بر آموزش وی و همچنین سلب اجتماعی و بهداشتی از قبیل مرگ و میر مادران خردسال بر اثر ناتوانی در حیض زادن، سقط جنین مادران خردسال، افزایش مادران خردسال مطلقه و یا بیوه، افزایش فقر و فحشاء و... همه از عواملی خواهند بود که تجریم کودک همسری را توجیه می‌نمایند.